

УДК 355.43

П. В. Пістряк, Т. А. Сутюшев

ПІДХОДИ ДО РОЗРОБЛЕННЯ МЕТОДИКИ ВИЗНАЧЕННЯ КЛЮЧОВИХ ЕЛЕМЕНТІВ СТРУКТУРИ СИСТЕМИ РЕЖИМНИХ ЗАХОДІВ ПРОТИЛЕЖНОЇ СТОРОНИ У ВНУТРІШНЬОМУ ЗБРОЙНОМУ КОНФЛІКТІ

Запропоновано підходи до розроблення методики визначення ключових елементів структури системи режимних заходів протилежної сторони, за допомогою якої контролюється територія району конфлікту.

Постановка проблеми. Аналіз результатів останніх внутрішніх збройних конфліктів (ВЗК), в яких незаконні збройні формування (НЗФ) намагалися утримувати під своїм контролем певні території зони конфлікту, свідчить про явні ознаки проведення ними для цього переліку відповідних заходів, які у більшості випадків можна було б характеризувати як систему режимних заходів (СРЗ). Ця система за цільовою спрямованістю, в основному, була аналогічна до режимних заходів, що визначено, наприклад, проводити військовому командуванню у період правового режиму надзвичайного стану згідно з відповідним законом України.

Нині фахівцями Академії внутрішніх військ МВС України розробляються основи теорії спеціальної операції з локалізації та нейтралізації ВЗК, а саме вихідні емпіричні та теоретичні основи зазначеної теорії. Розроблення вихідних емпіричних основ передбачає накопичення відповідних емпіричних матеріалів у ході проведення польових досліджень та дослідницьких навчань. Щодо вихідних теоретичних основ згаданої теорії, то такі її складники, як оперативне шиккування військ у спеціальній операції і способи дій елементів оперативного шиккування, були розроблені одним із співавторів цієї статті [й опубліковані у 2007 р. у “Збірнику наукових праць Харківського університету Повітряних Сил” (№ 3)] на підставі попередніх польових досліджень, які дали певний емпіричний матеріал. Слід зазначити, що під час подальших польових досліджень та дослідницьких навчань замисли на оперативне застосування військ були, в першу чергу, спрямовані на порушення стійкості структури системи режимних заходів протилежної сторони за рахунок порушення саме ключових заходів і виведення з ладу пов'язаних з ними структуроутворюючих елементів зазначеної системи. Визначення саме цих елементів дозволяє значно скоротити як тривалість першого та другого етапів СО

(досягнення інформаційної переваги та порушення структури системи режимних заходів протилежної сторони) [1 – 4], так і склад сил та засобів для їх проведення. Зауважимо, що дуже важливим у ході реалізації зазначених етапів є як порядок дорозвідки ключових елементів СРЗ, так і порядок проведення пошуково-ударних дій. Тобто мова йде про визначення способу дій. Таким чином, визначення способу дій має базуватися на переліку ключових структуроутворюючих елементів СРЗ, які визначають її стійкість у цілому саме від впливу пошуково-ударних дій військ. На жаль, сьогодні методика визначення згаданих елементів не відпрацьована, що є певною проблемою, і тому поставлене питання в рамках теорії спеціальної операції, що розробляється, – знайти підхід до розв'язання цієї проблеми, причому, можливо, з використанням відомих підходів, які раніше застосовувалися для вирішення подібних задач (наприклад, визначення важливості об'єктів) в інших галузях знань.

Мета статті – запропонувати підходи до розроблення методики визначення ключових елементів структури системи режимних заходів протилежної сторони, за допомогою якої контролюється територія району конфлікту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом було опубліковано низку статей, присвячених різним питанням вогневого ураження противника в операції (бою). У деяких із них викладалися важливі теоретичні й методологічні аспекти, а також практичні рекомендації та методики щодо визначення важливості об'єктів (елементів) удару у бойових порядках та інфраструктурі противника [5]. Їх сутність полягає в об'єктовому підході під час планування вогневого удару. Проте групові об'єкти являють собою певні системи, які складаються з підсистем і є підсистемами більш високого рівня. Тому твердження про визначення важливості елементів (об'єктів) для системи є неприйнятним, оскільки такі об'єкти

знаходяться у певних підсистемах і можуть становити якусь вагу для всієї системи, але сама підсистема, в якій знаходиться об'єкт, не являє собою великої цінності. Система режимних заходів, як і групові об'єкти, є системою тієї або іншої складності, тому таке твердження можна використати і для неї.

що з великою часткою імовірності може примусити міжнародні органи прийняти рішення стосовно введення в зону ВЗК контингенту миротворчих сил.

Перелік пріоритетних способів дій силових відомств держави у період підготовки та проведення зазначеної СО проілюстровано на рис. 1.

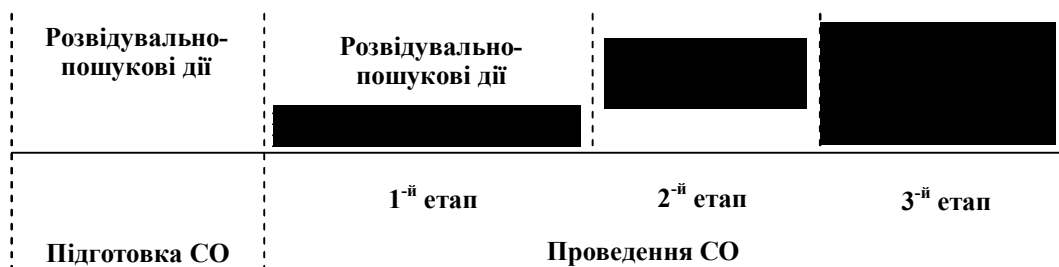

Рис. 1. Перелік пріоритетних способів дій силових відомств держави у період підготовки та проведення СО

Виклад основного матеріалу. Пошуково-ударні дії є основною змістовною частиною зазначеної СО тому, що саме ця форма спрямована на порушення СРЗ протилежної сторони як основи контролю та утримання певної території конфлікту. Для глибшого розуміння цільової настанови цієї статті слід більш детально ознайомити читача з основними теоретичними положеннями пошуково-ударних дій, які раніше були розроблені авторами [3] в аспекті завдання, що вирішується. Наведемо їх.

Як було зазначено у [4], сценарій дій певної сторони, зацікавленої в утворенні та ескаляції ВЗК, на думку авторів, може містити 8 етапів. Спеціальну операцію з локалізації та нейтралізації цього конфлікту пропонується проводити, умовно розподіливши її на три етапи: досягнення інформаційної переваги, захоплення оперативної ініціативи за рахунок порушення системи режимних заходів противника у зонах, які він контролює, одночасне або послідовне зачищення цих зон.

Такий розподіл СО за етапами визначається одним із складників ключової ідеї концепції СО подібного типу – мінімізації часу на її проведення. Проведення СО у стислий час з максимальним залученням наявного потенціалу сил і водночас, як говорять фахівці, “малою кров’ю”, для більшості випадків умов реалізації зазначеного сценарію дій зацікавленої сторони має бути безальтернативним стосовно примусової ескаляції та затягування конфлікту діями НЗФ на тлі масових безладь, паралічу дій місцевих органів державної влади, провокації подій (можливо, з пролиттям “великої крові”),

На етапі підготовки операції ці дії можуть характеризуватись як розвідувально-пошукові з тлумаченням складника “пошукові” у розумінні “виявлення” об’єктів розвідки, тобто визначення їх наявності або відсутності у заданому районі. Така інформація може бути отримана, наприклад, за допомогою комерційних супутників “відкритого борту”, засобів авіаційної розвідки (у тому числі безпілотних), а також завдяки агентурній розвідці й оперативно-розшуковій діяльності певних силових відомств держави. На першому етапі періоду проведення операції розвідувально-пошукові дії продовжуються, але складник “пошукові” на цьому етапі має тлумачитись і як спосіб ведення військової розвідки розвідувальними органами силових відомств, і як спосіб дій, притаманних внутрішнім військам.

Водночас протягом 1 та 2-го етапів СО пріоритетне значення матимуть дії пошуково-ударного характеру. У цьому випадку складник “пошуково-” повинен тлумачитись, як і у наведеному вище випадку, але за спрямованістю дій має бути направлений на дорозвідку раніше виявлених об’єктів з метою їх розпізнавання та ідентифікації.

Дорозвідці у ході першого етапу операції повинні підлягати, в першу чергу, ключові елементи структури системи режимних заходів, які протилежна сторона проводить на території, що контролює, і від яких залежить її стійкість. До цих елементів можуть належати: пункти управління та табори бойового злагодження, пункти тимчасового перебування НЗФ, певні населені пункти та ділянки важливих комунікацій, блоковані військові містечка та

певні елементи військової інфраструктури (аеродроми, посадкові майданчики тощо), окремі ділянки мережі постачання матеріальних та енергетичних ресурсів, у тому числі лінії електропередач, водо-, газо-, нафтопроводи та ін.

Дорозвідка зазначених елементів має проводитись так званою наземною компонентою пошуково-ударного ешелону (ПУЕ) [2] на підставі розвідувальних даних, отриманих раніше силами та засобами не тільки внутрішніх військ, але й усіх силових відомств. Основний обсяг цих даних має забезпечуватись, головним чином, раніше проведеними діями повітряної та агентурної розвідок. Основою для підтвердження таких даних може бути захоплення на першому етапі операції, наприклад, у пункті управління НЗФ, достовірних джерел інформації – представника штабу керівництва НЗФ, документальних носіїв штабної та іншої інформації (у тому числі в електронному вигляді).

Виконання завдань другого етапу передбачає реалізацію військових заходів щодо порушення стійкості системи режимних заходів протилежної сторони шляхом проведення ударних, десантно-штурмових дій, у тому числі із застосуванням бортової зброї вертольотів авіації військ, пошуку, а також вогневих засад і нальотів. Саме ударні дії на цьому етапі, в основному, за рахунок використання можливостей авіації військ матимуть особливо важливе значення. Саме такі дії сприятимуть демонстрації рішучості намірів держави у стислий час з мінімальними втратами локалізувати та нейтралізувати ВЗК.

З урахуванням наведеного вище *сутність пошуково-ударних дій* у СО зазначеного характеру можна визначити як дорозвідку ключових елементів СРЗ противника, порушення її стійкості шляхом виключення їх функціонування у загальній СРЗ у результаті проведення цільових вогневих ударів, десантно-штурмових дій, вогневих засад, а також нальотів з метою захоплення оперативної ініціативи та подальшої ліквідації СРЗ у цілому із знешкодженням НЗФ та створенням необхідних умов для забезпечення успіху заключного етапу СО – зачищення операційного району.

Основним критерієм успішності пошуково-ударних дій (ПУД) на другому етапі операції має бути незворотність їх результатів, що виключає можливість відновлення СРЗ у попередньому вигляді або іншому варіанті, що дозволяло б НЗФ витримувати основну їх

цільову настанову у ВЗК.

Щодо основних *завдань пошуково-ударних дій* у зазначеній СО, то сконцентровано за пріоритетом вони можуть бути такі:

– уточнення наземною компонентою ПУЕ інформації про місце розташування та порядок функціонування ключових елементів СРЗ протилежної сторони;

– виявлення потенційно небезпечних зон щодо дій повітряної компоненти ПУЕ;

– порушення системи режимних заходів протилежної сторони.

Принципами ПУД мають бути принципи, наведені у [4], за якими проводиться СО:

1) єдиний простір операційного району;

2) глибока локалізація операційного району;

3) доступність операційного району.

Додатковим принципом ПУД має бути їх спрямованість на ключові елементи СРЗ, від яких залежить її стійкість.

Отже, СРЗ створюється на основі великої кількості елементів (об'єктів), які можна об'єднати у певні групи (див. рис. 2). Такі групові об'єкти являють собою системи тієї або іншої складності і є підсистемами системи більш високого рівня складності – СРЗ. Як системи вони багато в чому подібні: мають централізоване управління; певну самостійність під час виконання поставлених завдань; мають у своєму розпорядженні внутрішні резерви для відновлення уражених [виведених з ладу (порушених)] елементів і системи у цілому; відкриті для впливу з боку своєї надсистеми, взаємодіючих систем і систем противника; у їхньому складі можуть бути виділені власні підсистеми. Специфічними рисами системи режимних заходів є: ієрархічність та послідовна вертикальна співпідпорядкованість; строгий пріоритет дій або право підсистем верхнього рівня втручатися в дії підсистем нижнього рівня; залежність дій підсистем верхнього рівня від виконання своїх функцій підсистемами нижнього рівня; здатність змінювати свою структуру, а в окремих випадках – і мету функціонування залежно від умов обстановки, що властиво категорії “бойова система”. Функціональними властивостями такої системи повинні бути інтелект, організованість, керованість, прихованість, бойова стійкість і бойові можливості. Найважливішим питанням щодо виведення з ладу такої системи є порушення її бойової стійкості.

Система називається стійкою, якщо під час виведення її зі стану рівноваги зовнішнім

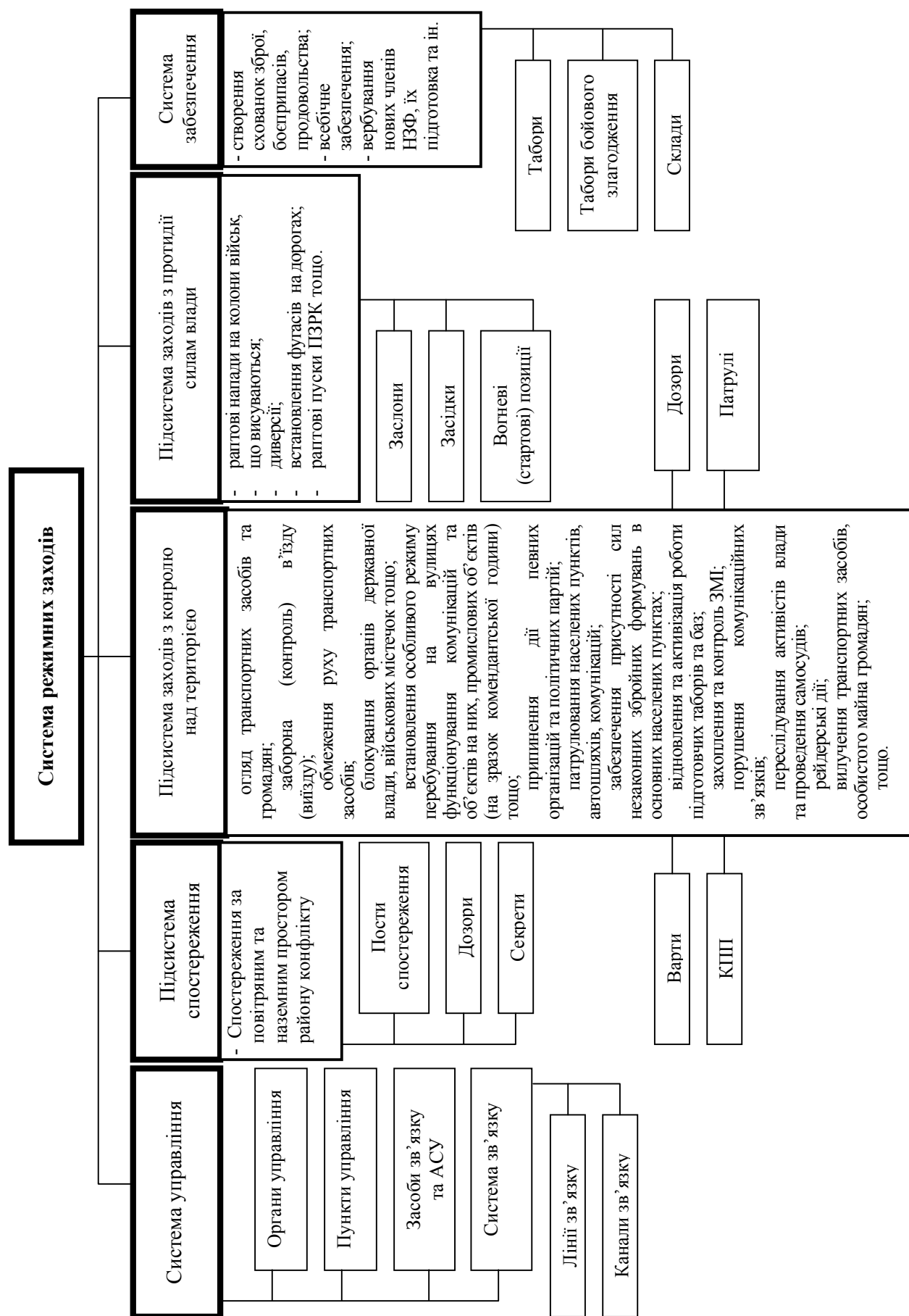

Рис. 2. Система режимних заходів протилежної сторони та її структуруючі елементи

впливом вона повертається в нього після припинення цього впливу [7]. Водночас методи виведення з ладу (порушення стійкості) об'єктів (елементів) і відповідно всієї СРЗ – істотно різні. Основним методом порушення стійкості останніх є “площадний”, коли одночасному вогневому (іншому) впливу піддаються практично всі елементи системи. У результаті цього, як правило, вона повністю втрачає свою стійкість (боездатність) на весь період дій або тимчасово, тобто знищується або подавлюється. Причому, як у першому, так і другому випадках не передбачається часткова втрата стійкості (боездатності) системи або ж її зниження (дія системи частиною сил), це досягається тільки під час виконання завдання її дезорганізації. Отже, основним критерієм оцінювання результату впливу на СРЗ є її стан – стійкість (боездатність).

Використання вибіркового методу впливу [по об'єктах (елементах), структурно, по напрямках тощо] дозволить мінімізувати час проведення пошуково-ударних дій, зменшити кількість сил та засобів, що є основною метою спеціальної операції по локалізації ВЗК і може призвести, якщо не до повного, то до часткового порушення стійкості СРЗ, тобто повністю або частково дезорганізувати таку систему, чого за певних умов буде достатньо для проведення решти заходів щодо відновлення правового режиму. Тому в сучасних умовах більш доцільно уражати окремі ключові об'єкти (важливі ланки, підсистеми), від яких залежить стійкість СРЗ, ніж намагатися вплинути на всі об'єкти у всій глибині району ВЗК. За критерій стійкості системи режимних заходів варто взяти критерій стійкості окремих підсистем, що є на один рівень нижче самої системи режимних заходів. Це пояснюється тим, що кожна з підсистем може, як уже зазначалося, діяти самостійно, і порушення стійкості тільки однієї підсистеми, як правило, не призводить до миттєвого стовідсоткового порушення стійкості всієї СРЗ. При цьому незалежно від обстановки в першу чергу повинні уражатись так звані центри оперативної (бойової) стійкості (командні пункти, наземні центри управління авіацією, головні елементи систем розвідки, ППО, РЕБ і т. д.), функціональна важливість яких велика. Тому залежно від мети спеціальної операції, наявного часу, кількості сил та засобів, інших показників і факторів ступінь їхнього ураження (кожної з підсистем одного напрямку дій) може досягати 20–30 % при подавленні і 50–60 % – при знищенні [5]. Дійсно, залежно від певних

показників і факторів для порушення стійкості системи достатньо подавити систему спостереження, забезпечення та протидії і знищити систему контролю. Таке твердження можна пояснити простими логічними висновками, згідно з якими систему спостереження та протидії доцільно уражати тільки на маршрутах руху ударних підрозділів, у смузі яких, за різними даними [6], знаходиться близько 20–30 % указаних об'єктів від загальної їх кількості в операційному районі. Знищення основних таборів бойового злягодження і підготовки НЗФ, інших об'єктів забезпечення дозволить порушити основні зв'язки системи щодо повного відновлення у разі втрати деяких елементів (підсистем), що згідно з [6] є ознакою порушення стійкості системи. Знищення ж системи контролю дозволить уникнути подальших можливих втрат мирного населення, яке може бути взято у заручники НЗФ, у разі наявної попередньої інформації про знищення інших підсистем.

Для вирішення питання щодо визначення ключових елементів (об'єктів) впливу потрібно виконати два завдання: визначити види підсистем впливу та кількість ключових елементів у кожній із цих підсистем.

Основним принципом під час визначення ключових елементів слід вважати комплексність, що дозволяє враховувати не тільки кількість елементів (об'єктів) кожної підсистеми СРЗ, але і їхні можливості вирішення певних завдань у загальній системі режимних заходів на всіх етапах конфлікту (вплив можливостей елементів на загальну стійкість СРЗ). Іншим керівним принципом варто вважати відповідність меті спеціальної операції. Цей принцип потребує ретельного аналізу можливостей елементів пошуково-ударних сил і максимального їхнього використання відповідно до мети ПУД, що може бути виражено формулою

$$N_{ке} = f(M_{nyд}), \quad (1)$$

де $N_{ке}$ – кількість ключових елементів;

$M_{nyд}$ – загальна мета пошуково-ударних дій.

У свою чергу, мета пошуково-ударних дій залежатиме від наявного складу сил і засобів ПУЕ та наявного часу проведення СО:

$$M_{nyд} = f[N_{nyд}, t_{co}]. \quad (2)$$

Тоді формула (1) матиме вигляд

$$N_{кеj} = f[N_{nyд}, t_{co}], \quad (3)$$

де $N_{кеj}$ – узагальнений показник кількості ключових елементів СРЗ, який не виражає його

структурного змісту; t_{co} – варіант мети операції залежно від наявності часу; $N_{нюд}$ – кількість розрахункових бойових одиниць пошуково-ударних сил. За розрахункову бойову одиницю доцільно вибирати мінімально допустимий підрозділ, який здатний самостійно завдати удар по об'єкту. У нашому випадку таким підрозділом можна визначити: з наземної компоненти – розвідувально-пошукову групу; з повітряної компоненти – екіпаж вертольоту.

Наступним питанням є визначення часткового складу ключових елементів кожної підсистеми у загальній кількості об'єктів системи, тобто частки кожної підсистеми, від порушення якої залежить стійкість усієї системи. Частковий склад елементів підсистем системи режимних заходів (для системи спостереження – A_1 – пости спостереження, A_2 – дозори, ..., A_n ; для системи протидії – B_1, B_2, \dots, B_n ; для системи контролю – C_1, C_2, \dots, C_n і т. д.), у свою чергу, залежатиме від цільового призначення кожної підсистеми у загальній системі режимних заходів [8], тобто

$$\left. \begin{aligned} N_{обСС} &= f(M_{A_n}); \\ N_{обСП} &= f(M_{B_n}); \\ N_{обСК} &= f(M_{C_n}); \\ N_{обСЗ} &= f(M_{D_n}). \end{aligned} \right\} \quad (4)$$

Оскільки кількість СРЗ є узагальненим показником, значення якого визначається сумою його складових, формули (4) наберуть вигляду

$$N_{ке} = \sum_{i=1}^k N_i(M_j), \quad (5)$$

де N_i – кількість елементів i -го виду підсистеми, яка визначає цільове застосування їх у загальній СРЗ, що залежить від мети застосування даної підсистеми – при достатній кількості сил і засобів (у ході певного виду дій системи);

i – порядковий номер підсистеми, що входить до складу СРЗ;

k – загальна кількість підсистем [у нашому випадку набирає максимального значення, що дорівнює 4 (СС, СК, СП, СЗ)].

При визначенні складу ключових елементів СРЗ необхідно також урахувувати ще одну особливість умов локалізації ВЗК. Характер дій кожної підсистеми буде різним залежно від району, етапу розвитку конфлікту тощо. Тому, визначаючи склад елементів СРЗ, необхідно розглядати його як сукупність ключових елементів підсистем, призначених відповідно для

спостереження (N_{cn}), контролю (N_{ck}), протидії (N_{cn}), забезпечення (N_{c3}):

$$N = N_{cc} + N_{ck} + N_{cn} + N_{c3}. \quad (6)$$

У свою чергу, кількість об'єктів кожної підсистеми у такому випадку залежатиме від їх ваги у самій підсистемі відповідно до її завдань. Для цього скористаємося відомою методикою оцінювання важливості об'єктів.

Нехай об'єкти підсистеми, важливість яких необхідно оцінити, складають множину $O = \{O_1, O_2, \dots, O_n\} = \{O_{ij}\}$. Кожний об'єкт системи режимних заходів характеризує упорядкована множина кількісних показників $P = \{P_0, P_1, P_2, \dots, P_m\}$, причому показник P_{i_2} має більшу значущість, ніж показник P_{i_1} , якщо $i_2 > i_1$, $i_1 \in \{0, 1, 2, \dots, m\}$; $i_2 \in \{0, 1, 2, \dots, m\}$; $i_1 \neq i_2$. Пріоритет показників визначається експертним шляхом виходячи з такого: більшу значущість має показник (показники), що характеризує такий об'єкт СРЗ, при зменшенні потенціалу якого підсистема суттєво втрачає свою стійкість на всій території ВЗК і у смузі удару ПУС. Сукупність значень таких показників для кожного об'єкта O_j складає його вектор-характеристику $V_j = (v_{0j}, v_{1j}, v_{2j}, \dots, v_{mj})$, $j \in J = \{1, 2, \dots, n\}$, де значення компонент v_{ij} належать до безперервної множини дійсних чисел.

Згідно з визначеним пріоритетом показників об'єкт O_{j_1} є більш важливим, ніж об'єкт O_{j_2} , тобто $O_{j_1} \succ O_{j_2}$, якщо $V_{mj_1} \succ V_{mj_2}$, або $V_{mj_1} = V_{mj_2}$, але $V_{m-1,j_1} \succ V_{m-1,j_2}$, або ..., або $V_{1j_1} = V_{1j_2}$, але $V_{0j_1} \succ V_{0j_2}$. Об'єкт O_{j_1} є однаково важливим, що й об'єкт O_{j_2} , якщо всі його характеристики рівні між собою, тобто

$$V_{mj_1} = V_{mj_2}, V_{m-1,j_1} = V_{m-1,j_2}, \dots, V_{1j_1} = V_{1j_2}, \\ V_{0j_2} = V_{0j_1}.$$

Приймемо гіпотезу, що у множині $O = \{O_1, O_2, \dots, O_n\}$ нема двох об'єктів з однаковими вектор-характеристиками, тобто $V_{1j_1} \neq V_{1j_2}$, якщо $j_1 \neq j_2$. Введена відносна перевага дозволяє упорядкувати об'єкти за зменшенням чи збільшенням їхньої важливості таким чином.

Припустимо, що характеристика кожного об'єкта V_{ij} приймає лише два значення: 0 чи 1, тобто $V_{ij} = b_{ij} \in (0,1)$. У результаті одержимо

так називану бінарну вектор-характеристику об'єкта $B_j = \{b_{0j}, b_{1j}, b_{2j}, \dots, b_{mj}\}$.

Значення компонент бінарної вектор-характеристики об'єкта $B_j = \{b_{ij}\}$ утворюються із довільної $V_j = \{v_{ij}\}$ так:

$$b_{ij} = 0, \text{ якщо } V_{ij} < \frac{1}{2} \left(\max_{j=1}^n V_{ij} - \min_{j=1}^n V_{ij} \right),$$

$$b_{ij} = 1, \text{ якщо } V_{ij} \geq \frac{1}{2} \left(\max_{j=1}^n V_{ij} - \min_{j=1}^n V_{ij} \right).$$

Сукупність усіх можливих бінарних вектор-характеристик об'єктів із множини $O = \{O_1, O_2, \dots, O_n\}$ складає так назване повне дерево характеристик D_3 , яке для часткового випадку, коли $m = 3$, подано на рис. 3.

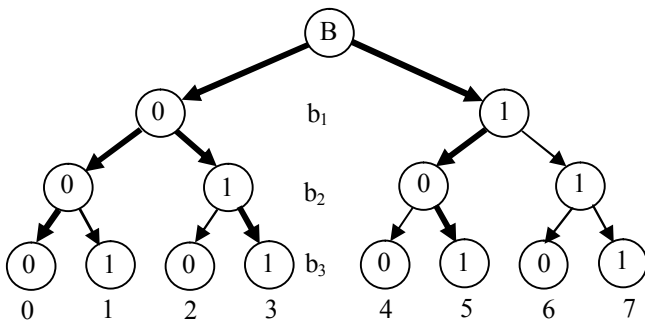

Рис. 3. Повне бінарне дерево ознак важливості об'єктів підсистеми

Кінцеві вершини повного бінарного дерева нумеруються зліва направо від 0 до 7 (у загальному випадку від 0 до 2^m). Номер кінцевої вершини повного бінарного дерева можна визначити за формулою

$$V(B) = b_0 2^0 + b_1 2^1 + b_2 2^2. \quad (7)$$

Саме цей номер і характеризує важливість об'єкта j . У загальному випадку наведений спосіб визначення важливості об'єктів системи за їх бінарними характеристиками може бути узагальнений на випадок дискретизації значень показників об'єкта не на дві, а на будь-яку кількість дискрет. Зокрема, при дискретизації на 10 дискрет використовується десяткова система числення, і попередня формула набирає вигляду:

$$V_i(B) = b_{0j} 10^{m-1} + b_{1j} 10^{m-2} + b_{2j} 10^{m-2} + \dots + b_{mj} 10^0 = 1 + \sum_{i=1}^m b_{ij} 2^{m-i}. \quad (8)$$

Висновки

Таким чином, запропонований підхід до розроблення методики визначення ключових елементів структури системи режимних заходів протилежної сторони, за допомогою якої

контролюється територія району конфлікту, може бути надалі використаний для розроблення способів дій військ у спеціальній операції з локалізації внутрішнього збройного конфлікту.

Список використаних джерел

1. Воробьев И. Н. Специальные войсковые действия в вооруженном конфликте / И. Н. Воробьев // Военная мысль. – 2000. – № 1. – С. 6–7.

2. Сутюшев Т. А. Принципы стратегии внутренней военной безопасности державы та оперативно-тактичної концепції застосування сил і засобів у внутрішньому збройному конфлікті / Т. А. Сутюшев // Честь і закон. – 2008. – № 2. – С. 3–6.

3. Колесников В. О. Развитие взглядов на подготовку та проведення спеціальних операцій у збройних конфліктах / В. О. Колесников, А. М. Кривошеев. – 2-е вид., доп. – Суми : Мрія-1 ЛТД, 2004. – 280 с.

4. Сутюшев Т. А. Суть, завдання, принципи та побудова пошуково-ударних дій внутрішніх військ у спеціальній операції з локалізації та нейтралізації внутрішнього збройного конфлікту / Т. А. Сутюшев, П. В. Пістряк // Системи озброєння і військова техніка ХУПС ЗСУ. – 2009. – № 4 (20). – С. 17–21.

5. Фесенко Ю. Н. Об особенностях огневого поражения группировок войск / Ю. Н. Фесенко // Рядовой. – 2000 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://ryadovoy.ru/geopolitika&war/voenteoriya/fire_porageni_1.htm.

6. Переслегин С. Б. Аналитическая стратегия [Электронный ресурс]. / С. Б. Переслегин. – Режим доступа: <http://www.archipelag.ru/authors/pereslegin>

7. Скачко П. Г. Об определении состава группировки войск (сил) для ведения операций (боевых действий) / П. Г. Скачко, В. И. Выпасняк // Военная мысль. – 2004. – № 10. – С. 68–70.

Стаття надійшла до редакції 26.03.2010 р.